

УДК 821.161.2-3'06.09(092)

DOI 10.31654/2520-6966-2024-25F-111-61-73

Чичкан С. М.

аспірантка факультету філології, історії та політико-юридичних наук
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
svetachichkan01032017@gmail.com

Особливості малої прози Надії Кибальчич

У статті на основі аналізу літературних творів Надії Кибальчич та праць літературознавців Н. Комарівської, М. Нестелєєва, А. Печарського, Л. Поліщук, Л. Томчук та інших, присвячених творчій спадщині письменниці кінця ХІХ – початку ХХ століття, визначається основна проблематика її творчості та особливості стилю, який був пов'язаний з тими новими теоретичними явищами, що торкалися таких понять як імпресіонізм, соціалістичний реалізм, психологізм тощо. Особлива увага приділена своєрідності малої прози авторки, аналізу її творів через призму внутрішніх переживань героїв та самої письменниці, особливостям стилю, розкриттю образів у новелах. Звернена увага на психологізм героїв та мову авторки творів, яка дає можливість поглибити розуміння кожного образу, поданого у складних життєвих ситуаціях.

Ключові слова: літературознавці, Н. Кибальчич, жіноча творчість, стилі, жанри, внутрішні стани, експресіонізм, психологізм.

Різномічна тематика творчості, здатність проникати у глибини людської психіки демонструють Надію Кибальчич як письменницю з чутливим характером і гострим розумом, яка пройшла школу П. Куліша, вирізняється суспільно-психологічними інтересами та здатністю перетворювати особисті враження на значущі художні роздуми. Її твори характеризуються психологічною деталізацією персонажів, складністю моральних дилем та протистоянням різних уявлень про добро і зло, що втілено з оригінальністю й інноваційним підходом. Світосприйняття письменниці забарвлене драматизмом, що пронизує більшість її творів. Її стиль відрізняється яскравим психологізмом, імпресіоністичним підходом та трагічністю особистої долі, що робить її важливою постаттю в історії української літератури.

Модерністські риси творчості Н. Кибальчич проявляються у фокусі на внутрішньому світі людини, екзистенційній тривозі та спробах знайти спокій, що часто залишаються марними. Її твори відображають загальний напрям літературного розвитку: на зміну «розмірній плавній оповіді старого прозового епосу» приходять «експресивні

форми викладу в жанрах драматичного малюнку, ескізу, етюду і т.п.», як стверджує Н. Комарівська. Завдяки синтезу різних літературних форм у її новелах яскраво проявляється драматичний конфлікт, що дозволяє глибоко розкрити індивідуальний характер персонажів. Художнє мислення Н. Кибальчич вирізняється увагою до деталей, перенесенням конфліктів із зовнішнього світу у внутрішній, а також активним використанням діалогів для розкриття характерів.

Надія Кибальчич належить до кола новаторів у жанрово-стильовому підході до прози. Її творчість характеризується увагою до питань філософсько-етичного характеру, витонченим психологічним аналізом особистостей, дослідженням глибин несвідомого, а також розкриттям соціально-психологічних аспектів масової свідомості. Особливості її мислення й трагічна особиста доля роблять її постать унікальною в українській літературі.

Її доробок у малій прозі включає повість, оповідання, новели, ескізи, етюди та прозові поезії. На думку Івана Денисюка, новела є «явищем новіших часів, яке пов'язане з процесом психологізації і ліризації оповідних жанрів». Ця характеристика добре відповідає творчому підходу Н. Кибальчич. Її роботи демонструють пошуки нового у стилістиці, поєднуючи загальні тенденції часу з поглибленням психологізму та ліричним підходом до малої прози.

Як стверджує Н. Комарівська, у центрі її творчого доробку стоїть образ «маленької людини» з її radoщами та трагедіями. Це переважно самотні герої, які не знаходять свого місця у жорсткому світі. Письменниця досліджує переломні моменти їхнього життя, коли соціальні або особистісні обставини стають вирішальними. Для письменниці, як і для багатьох її сучасників, «головна річ - людська душа, її стан, її рухи в таких чи інших обставинах, усі ті світла й тіні, які вона кидає на ціле оточення залежно від того, чи вона весела чи сумна». Ситуації, зображені у її творах, не є самодостатніми: вони розглядаються через призму загальнолюдських морально-етичних засад – добра і зла, вірності і зради, любові і смерті.

У своїх творах фрагментарної прози Н. Кибальчич фіксує змінність вражень і переживань, аналізує природу людської душі, прагнучи викликати у читача певний настрій. Наприклад, у настроєвому етюді «Місячне сяєво» героїня, панна Бетті, усамітнюється від галасливого товариства, розчарувавшись у його порожньому змісті: «Що вони – їх гурток, це, так сказати, найвищі люди у городі, а тепер здивовано питала, чим вони вищі?» [8, 34]. Її роздратування викликає «криваве світло ліхтаря», тоді як «зеленасте, смутне сяєво місяця»

[8, 34] видається їй привабливішим. Кульмінація настає у момент, коли героїня опиняється між двома джерелами світла, що символізують вибір між злиттям із натовпом і поверненням до себе. Однак, вона зрештою підкоряється голосу юрби, символізованому штучним світлом ліхтаря, і це свідчить про її «падіння у модусі несправжнього».

У ескізі «У лісі» письменниця зображує ізольованість та самотність пані Христі, яка відчуває, що «ліс заступив їй не тільки синє небо, але й усе життя» [8, с. 35]. Її героїня відчуває приреченість на життя у «мертвому спокої» хутора, де її єдиною втіхою залишається пошта: «Чимось гарним, рідним віяло від тих книг, які вони одержували» [8, с. 35]. Проте ця ідилія контрастує із байдужістю і невдоволенням її чоловіка, для якого бажання жінок мати свої думки та мрії видається «чудним і диким». Ліс постає символом психологічного бар'єра, що відділяє Христю і її дітей від повноцінного життя: «За зеленою заслоною залишилося справжнє життя, широка воля й сонце» [8, с. 36].

Оповідання «Новина» пронизане мінорним настроєм і відчуттям дисгармонії життя. У центрі твору – емоційна реакція Мар'яни на трагічну новину про дівчину, яка вчинила самоспалення через розчарування у близьких. Авторка тонко передає почуття героїні: «Мар'яна намагалася уявити все з усіма дрібницями – і не могла. Їй пригадувалася та висока дівчина з різким, смаглюватим обличчям, із занадто чорними очима, із м'яким та zarazом трагічним виразом уст, бо вона знала її живою, але їй жадалося уявити умираючою, мертвою, щоб щось зрозуміти» [8, с. 124].

Емоційний стан Мар'яни підсилюється картиною нічної природи: «Подовж усієї вулиці мріли акації з похиленим від цвіту, мов з утомленим, віттям, і не білі, а зблідлі в непорушно душному повітрі» [8, с. 125]. Темрява природи підкреслює трагізм ситуації, однак реакція присутніх у кімнаті швидко змінюється: «Варто було комусь із присутніх завести світську розмову, як жаль за подругою перетворюється на жваву розмову, а Мар'яна спроможна навіть вигадати жарт» [8, с. 126]. Письменниця фіксує короточасність екзистенційних моментів, які, хоча і впливають на людину, швидко втрачають свій вплив у реальному житті.

У «Новині» авторка показує внутрішню боротьбу героїні, яка намагається збагнути смерть через уяву, але зрештою лишається тільки на порозі цього досвіду. «Смерть завжди моя» (М. Гайдеґґер) – і цю ідею, інтуїтивно вловлену авторкою, вона реалізує через

кульмінаційний момент твору, коли Мар'яна відчуває, що її спроба пережити чужу смерть завершується розумінням її недосяжності.

Художній світ Надії Кибальчич пронизаний жорсткою правдою життя, типово українськими подіями і ситуаціями. Її персонажі, належачи до різних соціальних верств, об'єднані внутрішнім відчуженням і неприйняттям правил гри натовпу. Головні герої перебувають у стані постійної психологічної вразливості, яка викликана їхньою глибинною несхожістю з оточенням. У таких персонажів відчуття душевного дискомфорту часто переходить у боротьбу зі світом або з собою.

В оповіданні «Останні» авторка досліджує взаємини дитини і світу, показуючи їх через історію Василя Гордіївни та її семирічної доньки Марусі. Ситуація, у якій вони опиняються, підкреслює складне становище вчительки у селі того часу. Оповідання містить численні спогади дівчинки про несправедливість і приниження, яких зазнавала її мати: «П'яні, здоровенні, страшні люди часто приходили робити "бешкети її матері"» [8, с. 200]. Місцеві чиновники напоювали розбишак, аби залакувати вчительку, яка виступала проти їхніх шахрайств. Василина Гордіївна, хоча і зазнає постійних нападок, зберігає людську гідність та професійну відданість. Її образ символізує страждання і водночас боротьбу за справедливість.

Письменниця майстерно змальовує портрети героїв. Василина Гордіївна описується як «така бліда, як віск, і сухенька, як билинка» [8, с. 200], тоді як попечитель школи має карикатурні риси: «Здоровенний чоловігя з густою чорною бородою, серед якої червоніли великі товсті губи, схожі на шматки сирого м'яса» [8, с. 203]. Цей контраст підкреслює моральну перевагу вчительки перед тими, хто її переслідує.

Фінал оповідання дає надію на краще. Семирічна Маруся вірить, що їхні страждання не можуть тривати вічно: «Так, як тепер, не може бути завсіди, так не можна б було видержать. Мусить бути краще! Мусить бути!» [8, с. 205]. Дитина уособлює символ майбутніх змін і незламності духу.

Надія Кибальчич у своїй творчості висвітлює різні аспекти долі вчителя у сільській громаді. У низці оповідань, таких як «Ескізи. З життя на селі», «Смутна пісня» та «Останні», вона порушує теми самопожертви, бідності й моральних випробувань. Її герої-вчителі часто стикаються із зрадою власних принципів або із зануренням у безнадію, проте водночас демонструють найвищу відданість своєму покликанню. Наприклад, у новелі «Смутна пісня» Тетяна Орішевська

переживає етичний конфлікт, що відображає глибину її душевних страждань.

У творах, де зображені емансиповані жінки, як-от «На канікули», «З малих краєвидів», «На хуторі», Н. Кибальчич показує мрії героїнь про краще життя. Проте ці мрії часто залишаються нереалізованими через відсутність моральної чи фізичної сили. В оповіданні «На канікули» Леся, натхненна студентом Зарецьким, сподівається отримати освіту і відмовляється виходити заміж за нелюба. Однак її плани руйнуються через неможливість батька продати господарство для оплати навчання. Навіть після обіцянки Зарецького привезти нові книги на наступні канікули, дівчата чекають марно. Розчарування досягає кульмінації, коли Леся зустрічає Зарецького, і той «байдужно вклонився і проїхав далі».

У цьому творі письменниця створює глухий кут, з якого героїні можуть вирватися лише у мріях. Внутрішній сюжет розкриває спроби героїнь знайти себе у світі, який їх відкидає, – цей прийом стає характерним для творчості Н. Кибальчич.

В оповіданні «З малих краєвидів» героїня Ніна Масенко переживає моральну переоцінку цінностей після переходу з тихого сільського життя у бурхливе міське. Місто приносить їй розчарування: «Я не хочу бути гарною людиною! Гадати, що гарні слова єднуються з гарними вчинками – се значить бути дурненькою» [8, с. 83]. Ніна, намагаючись адаптуватися до нового середовища, втрачає себе, одягаючи маску пристосування до чужих правил.

У прозі Надії Кибальчич чітко проявляється тема екзистенційного вибору, що простежується у багатьох її творах. Авторка ставить своїх героїв у ситуації, які вимагають визначення себе у світі, що часто конфліктує з їхнім внутрішнім «я». У багатьох випадках вона співчуває тим, хто намагається зберегти свою індивідуальність, навіть якщо це призводить до внутрішньої еміграції, розпачу або відчаю.

Значну увагу у творчості Н. Кибальчич приділено моральним конфліктам. Наприклад, у новелах «З життя», «Нерівня» та оповіданнях «На хуторі», «Злочинець», «Павло Тодосенко» порушується проблема зради, самотності, туги за родинним щастям і боротьби з байдужим світом. У повісті «Пропаші сестри» авторка досліджує вплив родинно-соціального середовища на виховання дітей. Головна героїня Ліза демонструє, як сліпа материнська любов може породити жорстокість і безпринципність.

Ідея щастя, особливо жіночого, у творчості письменниці часто подається як недосяжна. Її героїні прагнуть реалізувати себе у

суспільстві чи у внутрішньому житті, проте їхні пошуки гармонії між думками і почуттями зазвичай завершуються поразкою. В оповіданнях «На канікули», «На хуторі» та «З малих краєвидів» жінки намагаються знайти своє місце у житті, але стикаються з неможливістю реалізувати власні ідеали.

Особливе місце у творчості письменниці займають твори про дітей, у яких вона виявляє себе як знавець дитячої психології. Конфлікти в таких творах, як «Останні» чи «Хвилини», розкривають внутрішній світ дітей, який часто опиняється розколотим між реальністю та уявленнями про справедливість.

М. Нестелєєв досліджує, що важливим елементом у творчості Надії Кибальчич є конфлікти, які визначають глибинний зміст її творів. Вони поділяються на дві основні групи: суб'єктно-об'єктний (екзистенційний) та чоловічо-жіночий (гендерний). Екзистенційний конфлікт зосереджується на зіткненні особистості із зовнішнім світом чи соціальними нормами, часто штовхаючи героїв до внутрішнього протесту або навіть до самогубства. Гендерний конфлікт виявляється у складності стосунків між чоловіками та жінками, відображаючи крихітність родинних зв'язків у ситуаціях життєвих випробувань.

Самогубство як форма конфлікту у творах Кибальчич трактується не як акт протесту, а як пасивний жест, спричинений страхом життя. Наприклад, у творі «З життя» це пояснюється так: «Тоді їм стало страшно, але не смерті, а життя, і схотілось швидше покинути його» [8, с. 355]. Ця думка перегукується з ідеями психіатра Віктора Франкла про те, що люди бояться життя більше, ніж смерті.

У багатьох творах письменниці героїні обирають смерть як спосіб уникнення болю чи відчаю. Наприклад, Інна з «Нарису» (1901), відчуваючи незадоволення від свого життя, закінчує його самогубством. Подібно, Маруся з оповідання «Засуджені» (1905), яка не знаходить підтримки серед близьких, труїться, а Галина з «На хуторі» (1906) гине разом із дитиною через хворобу та жорстоке ставлення оточення.

Кибальчич часто зображує героїв на межі між життям і смертю, що підкреслює екзистенційний вимір їхнього існування. Наприклад, у нарисі «Хвилини» головна героїня Рада, допомагаючи бідному студенту, настільки співпереживає, що готова жертвувати власним життям: «Вона нічого не боялася, навпаки ждала, щоб її скалічили, вбили...» [8, с. 131].

У багатьох оповіданнях, таких як «Маленьке Ніно» (1912) чи «За високим тинном» (1913), мотив самогубства підсилюється соціальними чи гендерними причинами. Такі сюжети відображають внутрішні

переживання та страхи письменниці, що виникали як наслідок її біографії та умов часу.

За словами С. Рамазанової, творчість Надії Кибальчич є яскравим прикладом літературного модернізму на межі XIX і XX століть. Її новаторство полягає не в виборі тем чи образів, а у способі їх художнього відтворення. Як зазначав Іван Франко, основна особливість її письма – це авторська інтонація, яка гармонійно поєднує ліризм з психологізмом. Ця інтонація зближує її прозу із здобутками європейської літератури того часу.

Письменниця відзначається тонким ліризмом і здатністю створювати психологічно-настрійні картини. Хоча гострі драматичні сюжети не були її сильною стороною, вона досягла майстерності у зображенні внутрішнього світу героїв. У цьому аспекті її твори вирізняються імпресіоністичним підходом, де ліричні деталі часто стають ключовими для розкриття ідейного змісту.

Кибальчич звертає особливу увагу на екзистенційні проблеми буття. У новелах «З життя», «Нерівня» та оповіданнях «На хуторі», «Злочинець», «Павло Тодосенко» вона досліджує глибокі моральні конфлікти героїв, зіткнення їхніх ідеалів із байдужим зовнішнім світом. У психологічній повісті «Пропадші сестри» письменниця акцентує на питаннях виховання дітей, показуючи, як неправильні родинні цінності можуть формувати жорстокість і зраду.

Мотив жіночого щастя у творах Надії Кибальчич часто залишається нерозв'язаним. Її героїні прагнуть гармонії, але не знаходять її ні в особистому житті, ні в суспільній діяльності. Авторка показує, що без гармонії думки і почуття досягти ідеалу неможливо.

Письменниця також реалістично зображує соціальні й гендерні прірви свого часу. У таких творах, як «Хвилини», вона аналізує екзистенційний вибір героїв, показуючи, як їх охоплює ненависть до системи, що їх пригнічує, та бажання змінити своє життя.

Водночас авторка майстерно досліджує дитячу психологію. Її твори про дітей, як-от «Останні», демонструють розуміння вразливості дитячих душ і конфліктів, що виникають у їхньому внутрішньому світі.

Підхід Н. Кибальчич до літератури базується на створенні настроєвих композицій із послабленим сюжетним компонентом. Її художній світ поєднує жорстку правду життя з відчуттям відчуження персонажів від суспільства, що робить її прозу глибокою і багатогранною.

У прозі Надії Кибальчич простежуються дві ключові концепції: психологізм і імпресіонізм. Письменниця фокусується на внутрішньому світі своїх героїв, які перебувають у постійному конфлікті з оточенням.

Вона часто зображує їх у момент екзистенційного вибору, що підсилює драматизм її творів. Імпресіоністичний підхід виражається у використанні промовистих деталей, тонких описів настроїв і атмосфер, які формують психологічну глибину її прозових картин.

Особливістю її стилю є акцент на «потоківі вражень», що переживає герой, і настроєвій композиції, яка переважає над сюжетною лінією. У творах письменниці кожна деталь несе емоційне навантаження, що дозволяє читачу проникнути у внутрішній світ персонажа.

Тема самотності та відчуження є центральною для творчості Н. Кибальчич. Її персонажі, як правило, не знаходять порозуміння із суспільством через свою внутрішню несхожість. Вони або намагаються адаптуватися до зовнішніх умов, втрачаючи себе, або йдуть шляхом бунту, який часто завершується трагічно.

Письменниця також висвітлює гендерні конфлікти, у яких жіночі образи виступають символами боротьби за право бути почутими. У її творах жінки прагнуть емансипації, але їхні спроби здебільшого стикаються із соціальними перешкодами або внутрішніми суперечностями. Наприклад, у новелах «На канікули» чи «З малих краєвидів» героїні стикаються з нерозумінням, розчаруванням і зрадою, що змушує їх переглядати свої ідеали.

Новизна творів Надії Кибальчич полягає у відмові від традиційного побутового реалізму на користь психологічного аналізу і ліричної інтонації. Вона була однією з перших українських письменниць, які намагалися передати складність людської душі через новітні засоби художньої виразності.

Велике значення у творчості Надії Кибальчич мають її суїцидальні мотиви, які розкривають глибоку психологічну драму. Її героїні часто переживають межові стани, що супроводжуються відчуттям безвиході, розчарування у людях і світі. Наприклад, у творі «Засуджені» (1905) Маруся приймає рішення отруїтися, коли розуміє, що її життя не принесло жодного щасливого моменту, а близькі люди не відповідають їй ні любов'ю, ні вдячністю: «Вона оглядалась на все своє безбарвне життя, що не дало їй і найменшої щасливої доби» [8, с. 109].

Подібний сюжет простежується у новелі «На хуторі» (1906), де Галина разом із дитиною гине через безнадію, викликану хворобою та жорстоким ставленням оточуючих. У цих текстах Кибальчич демонструє, як внутрішня вразливість і неспроможність знайти підтримку у зовнішньому світі призводять до фатальних рішень.

В ескізів «Тася і Павлик» Надії Кибальчич вдалося майстерно передати психічний стан дітей, кожен виразний рух їхніх душ у постійному очікуванні повернення п'яного батька. Дійсність у своїх

зовнішніх проявах у цьому творі показана через світобачення Тасі та Павлика. Вже з першого абзацу стає очевидним, що драма, пов'язана з приходом батька, відбувається дуже часто. Це підкреслює поведінка дівчинки: «Тася сиділа і сповивала розбиту ляльку, і не думала нічого, ні сумного, ні веселого. Сі думки були завсіди бліді, розірвані, наче прибиті. Але, коли вона зненацька глянула у вікно і побачила, що сонце зовсім низько, то одразу дуже виразно подумала: "А татка й досі нема". Серце тьохнуло, на мить припинилося, – і по всьому тілі розійшлося якесь неприємне чуття, наче всі мускули ослабли» [8, с. 68].

Очікування лиха стає головним чинником, який формує особистість дитини. У порівнянні з ним усі інші думки виглядають «блідими». Це суперечить природним принципам виховання, які мають базуватися на оптимізмі та педагогіці добра. Постійна напруга, превалювання негативних емоцій згубно впливають на розвиток дитини, розриваючи її свідомість.

Кількома штрихами письменниця зображує портрет матері, Марини Сергіївни. Її опис включає як зовнішні характеристики, так і вказівки на риси характеру: «вродлива молода пані з пишною постаттю і пишним волоссям», яка була «чепуруха». З появою матері в кімнаті Павлик, який стругав паличку, «інстинктивно зібрав ті кілька стружечок, що впали біля нього, а Тася пригладила рукою свою і без того гладеньку голівку» [8, с. 68]. Внутрішній монолог матері передає складний аналіз її емоційного стану: «Помітивши, що чоловіка досі немає, вона почала невпинно говорити "рівним, звичним голосом із ритмічними підвищеннями, як говорять жінки, що звикли багато говорити і довго сваритися, не маючи відповіді"» [8, с. 69].

Діти реагують на ці слова звичною байдужістю – вони слухають, але не включаються в діалог, адже між дорослими і дітьми відсутній емоційний контакт. Це підкреслює відчуженість між поколіннями, яка поглиблюється через байдужість дорослих до почуттів дітей.

Особливістю аналізу внутрішнього світу героїв творів Надії Кибальчич є «характерний для імпресіоністичної поетики перегук різних сфер людського сприйняття, синкретизм чуттєвих вражень». В ескізі «Тася і Павлик» зорові образи доповнюються слуховими, щоб максимально підкреслити переживання дітей. На самоті вони сиділи біля вікна і «сумними, наче втомленими очима» дивилися на «високий тин, що захиляв їм вулицю», чули «ходу та голоси вільних людей». Проте їх найбільше лякали «чорні кутки» і відчинені двері, хоча найстрашнішою загрозою залишався рідний батько: «Почувся різкий дзвоник, – і діти зупинились серед хати, наче одразу обсіпані

снігом, але не зважились сидіти мовчки, пішли, як на смерть, і одчинили двері. Увійшов батько» [8, с. 70].

Для підсилення тривожної атмосфери письменниця використовує контраст світлотіні, підкреслюючи деталі: «У вікно ясным промінням заглянув місяць, і у хаті посвітлішало. Смуга проміння ширшала і довшала, зеленасте сяєво освітили все, окрім кутків, а найбільше ту постать, що криво крутилася по хаті, і в такому освітленні вона здавалася ще гидша, ще жакливіша» [8, с. 70-71]. Такий опис дозволяє глибше занурити читача у психічний стан дітей.

Своїми художніми деталями Н. Кибальчич показує, як світ дітей формується через страх і відсутність стабільності. Їхня уява і свідомість постійно реагують на загрозу, навіть якщо вона відкладена: «Головна подія тільки одсовувалась, але вона повинна прийти обов'язково, неодмінно». У результаті письменниця створює багат шаровий психологічний образ дитячих переживань, підкреслюючи їхню трагедію.

Діти, перебуваючи в постійному стані загрози, шукають захисту від небезпеки. Їхня реакція, коли вони чують наближення матері, також демонструє напруження і страх: «Не тямлячись, забувши за себе, кинулись у пекарню повз батька і разом крикнули на зустріч матері: "Тато, тато!" [8, с. 71]. Таким чином, маленькі герої прагнуть не лише врятувати себе, але й захистити матір від потенційної небезпеки.

Переживання дітей переносяться на сприйняття інтер'єру та пейзажу. Простір навколо них здається вороже налаштованим, що підкреслюється описами «темного, зловісного одблиску» і «чорних кутків». Це не лише формує атмосферу, а й вказує на внутрішню напруженість дітей, які реагують на зовнішні подразники як на реальну загрозу.

Емоційна напруженість у творі підсилюється синтаксичною організацією тексту. Уривчастий, розірваний синтаксис із використанням інверсій і безособових конструкцій додає висловлюванню тривожності та хаотичності. Такі прийоми не лише передають внутрішній стан героїв, а й створюють відчуття емоційного занурення читача у їхній світ.

Наприклад, опис природи у фрагменті «Ніч» передає зміни в насторої героїні: «Небо у хмарах. Накрапав дощик, весняний, теплий дощик. Пахло землею і цвітом. Серце вже не болить. Здається, що його вирвали з грудей. Розум спокійний. Ті гадки, що зупинилися у ньому, такі гострі, такі непорушні і тверді, мов викуті з криці» [8, с. 120]. Таким чином, зовнішні обставини переплітаються з внутрішнім станом персонажів.

Створюючи багат шарові композиції, авторка використовує переплетення зорових, слухових та емоційних вражень. Це дозволяє

не лише відобразити реальність, а й передати її через суб'єктивне сприйняття героїв. У творі «Останні», наприклад, дитина сприймає світ через похмурі образи: «Сіро було навколо, тихо, самотно». Такі описи сприяють створенню повноцінної картини внутрішнього світу персонажів, яка водночас резонує з емоційним фоном твору.

Своєю увагою до внутрішнього світу героїв і стилістичною витонченістю Надія Кибальчич створює унікальний художній простір, де кожна деталь відіграє важливу роль у формуванні емоційного і психологічного напруження.

Письменниця використовує контрасти між внутрішнім світом героїв і зовнішнім середовищем. У фрагменті «Ніч» це видно у деталях, що формують атмосферу спокою, який поступово змінюється драматичними акцентами: «Пахло землею і цвітом. Серце вже не болить. Здається, що його вирвали з грудей» [8, с. 121]. Контраст між цим описом і зображенням конфліктної ситуації у творі «Тася і Павлик» підсилює ефект протиставлення, наголошуючи на різниці між бажаним і реальним світом героїв.

Кибальчич майстерно використовує переплетення різних стилістичних засобів, таких як метафори, символіка світла і тіні, уривчастий синтаксис, щоб глибше передати внутрішній стан своїх героїв. Її підхід до зображення світу дітей базується на їхньому суб'єктивному сприйнятті, яке дозволяє створити багатшаровий психологічний портрет і розкрити їхню внутрішню драму.

Особливий інтерес у творчості письменниці викликає дослідження «душевного розколу» героїв, які намагаються знайти гармонію у світі, що нав'язує їм неприйнятні правила. У нарисі «Хвилини» (1905) головна героїня, рятуючи бідного студента, виявляє готовність пожертвувати собою заради інших: «Стала смілива, глумлива, зловна, самозабутня. Вона нічого не боялася, навпаки ждала, щоб її скалічили, вбили...» [8, с. 130].

Значущим аспектом творчості Н. Кибальчич є її здатність інтуїтивно вловлювати екзистенційні питання життя і смерті, гармонії і розколу, що робить її твори особливо актуальними для аналізу. Її стиль поєднує імпресіоністичну чуттєвість із реалістичним зображенням жорстоких соціальних реалій, що дозволяє їй глибоко передавати внутрішні конфлікти особистості.

Підсумовуючи, можна сказати, що творчість Надії Кибальчич є визначним явищем української літератури модерної доби. Її роботи вирізняються увагою до психології, тонким ліризмом і драматизмом, що поєднуються з імпресіоністичним підходом до опису реальності.

Її спадщина залишається унікальним полем для вивчення як у контексті українського модернізму, так і в ширшому європейському літературному процесі.

Таким чином, Надія Кибальчич демонструє своїми творами ті новаційні знахідки, які були характерні уже для нового історичного часу початку ХХ століття, коли поруч з романтизмом, реалізмом уже входили і нові літературні течії, пов'язані з модернізмом, експресіонізмом, психологізмом тощо. Саме цим і збагатила Надія Кибальчич українську літературу нової доби.

Література

1. Рамазанова С. Тези до наукової роботи учениці 9 класу КЗШ № 108 Смолянник Олеси Русланівни з теми «Автобіографізм малої прози Надії Кибальчич». Режим доступу: <https://naurok.com.ua/tezi-do-naukovo-roboti-z-temi-avtobiografizm-malo-prozi-nadi-kibalchich-410877.html>

2. Комарівська Н. Творчість Надії Кибальчич у контексті української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42595/Komarivska_dis.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Томчук Л. «У світі Надії» (Про літературну діяльність письменниці і перекладачки Надії Кибальчич, Народженої на Житомирщині). URL: https://library.zu.edu.ua/vz/13/Vg_2005_13_6.pdf

4. Печарський А. Особливості психодинаміки Еросу-Танатосу в житті і творчості Надії Кибальчич URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Us/2007-2008_8-9/43Ukrstud89_Pecharskyj.pdf.

5. Нестелеєв М. Суїцидальна образність у прозі Надії Кибальчич. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25234/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%20%D0%9D%D0%95%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%84%D0%84%D0%92.pdf>

6. Морозов В. Дворянки Лівобережної України та література другої половини ХХ ст. *Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України*. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/dspace/bitstream/handle/123456789/39217/16-Morozov.pdf?sequence=1>.

7. Поліщук Л.В. Поетика малої прози Надії Кибальчич [Електронний ресурс] *Запорізький національний університет*. URL: <http://web.znu.edu.ua/heritage/issues/archive/articles/642.pdf>.

8. Надія Кибальчич: Вибране / Л. І. Зеленська. Чернівці: РВК «Деснянська правда», 2006. 384 с.

References

1. Ramazanova, S. *Tezy do naukovoï roboty uchenytsi 9 klasu KZSh № 108 Smolianyuk Olesii Ruslanivny z temy «Avtobiografizm maloï prozy Nadiï Kybalchych»* [Theses to the Scientific Work of 9th Grade Student of School № 108 Smolianyuk Olesia Ruslanivna "Autobiographism of Nadiia Kybalchych"].

<https://naurok.com.ua/tezi-do-naukovo-roboti-z-temi-avtobiografizm-malo-prozi-nadi-kibalchich-410877.html>

2. Komarivska, N. *Tvorchist Nadii Kybalchych u konteksti ukrainskoi literatury kintsia XIX – pochatku XX stolittia* [The Creative Work of Nadiia Kybalchych in the Context of Ukrainian Literature of the End of the 19th – the Beginning of the 20th Centuries]. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42595/Komarivska_dis.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Tomchuk, L. «*U sviti Nadii*» (*Pro literaturnu diialnist pysmennytsi i perekladachky Nadii Kybalchych, Narodzhenoj na Zhytomyrshchyni*) ["In The Light of Hope" (About Literature Activity of the Writer and Translator Nadiia Kybalchych, Born in Zhytomyr Region)]. https://library.zu.edu.ua/vz/13/Vg_2005_13_6.pdf

4. Pecharskyi, A. *Osoblyvosti psykhdynamiky Erosu-Tanatosu v zhytti i tvorchosti Nadii Kybalchych* [The Peculiarities of Psychodynamics of Eros-Tanatos in the Life and Creative Work of Nadiia Kybalchych]

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Us/2007-2008_8-9/43Ukrstud89_Pecharskyj.pdf.

5. Nestelieiev, M. *Suitsydalna obraznist u prozi Nadii Kybalchych* [Suicidal Imagery in the Prose of Nadiia Kybalchych]. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25234/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%20%D0%9D%D0%95%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%84%D0%84%D0%92.pdf>

6. Morozov, V. *Dvorianky Livoberezhnoi Ukrainy ta literatura druhoi polovyny XX st.* [Female Aristocrats of Left-bank Ukraine and the Literature of the 2nd Half of the 20th Century]

<http://dspace.nbu.gov.ua/dspace/bitstream/handle/123456789/39217/16-Morozov.pdf?sequence=1>.

7. Polishchuk, L.V. *Poetyka maloi prozy Nadii Kybalchych* [The Poetics of Nadiia Kybalchych's Small Prose] <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/642.pdf>.

8. Nadiia Kybalchych. (2006). *Vybrane* [Selected Works] L.I. Zelenska (Eds.). Chernihiv: RVK «Desnianska pravda» Publ. 384 p.

Chychkan S. M.

postgraduate student of the Department of Philology,
History and Political and Juridical Sciences of Nizhyn Mykola Gogol State University
svetachichkan01032017@gmail.com

The Peculiarities of Nadiia Kybalchych's Small Prose

On the basis of the analysis of N. Kybalchych's pieces of literature and works of literary historians the author determines the main problems of her writings and peculiarities of her style which was connected with such new phenomena as impressionism, social realism, psychologism etc. Special attention is drawn to the specificity of her small prose, peculiarities of her style, revealing the images of heroes in short stories. Her works are analyzed via deep feelings of characters and of the writer herself. The attention is also paid to the psychologism of heroes and the language of the author, which enables a deeper understanding of each character in complicated life situations.

Key words: literary historians, N. Kybalchych, feminine creativity, styles, genres, inner states, expressionism, psychologism.